

6) BUKOVA ŠUMA (ASOCIJACIJA *FAGETUM SILVATICAE*
MONTENEGRINUM Prov.)

Cela oblast Pive i pored jakog uništavanja šuma, može se smatrati, izuzev suvih i toplih staništa, kao predeo bukovih šuma. Bukva u Pivi se prostire od najniže nadmorske visine (433 m) pa dopire ponegde do gornje šumske granice. Ona mestimično zauzima pojas širok preko 1200 metara, tj. od same obale reke pa do subalpskih pašnjaka (profil br. 1). Zbog reljefa i ekspozicije ne može se ovde izdvojiti bukva kao vegetaciski pojas iznad hrastovih šuma, ako se bukova šuma uzima u užem smislu reči. Međutim, bukva sa jelom čini iznad hrastovih šuma pojas širok 500 do 700 metara. Do visine od 1300 metara bukva zauzima severne ekspozicije. U kanjonu Komarnice i Pive bukva se nalazi duž leve obale i samo je prekinuta na pojedinim izbočenim rebrima, koja su eksponirana jugu. Desna obala reke Komarnice nalazi se pod bukovom šumom samo mestimično, na vlažnijim, severu eksponiranim uvalama i stranama. Naprotiv, desna obala Pive većinom je pod bukovom šumom. Bukova šuma u Pivi pripada u celini jednoj jasno ograničenoj, ali ekološki i edafski raščlanjenoj asocijaciji *Fagetum silvaticae*. U Pivi se nalazi izvestan deo bukovih šuma u kojima dominira bukva, ali se mnogo razlikuje po florističkom sastavu od *Fagetum silvaticae*. To su šume koje se nalaze na ispranim terenima vrlo kisele reakcije i pripadaju acidofilnim asocijacijama.

U toku ispitivanja od dve godine pregledane su sve bukove šume u dolini Pive i snimljeno je 29 prirodnih površina koje su se kretale od 1000 do 5000 m². Obzirom na velike visinske razlike ovi fitocenološki snimci nisu među sobom potpuno jednaki ni po izgledu ni po florističkim sastavu, ali nisu ni mnogo različiti, iz čega se može pouzdano zaključiti da u florističkom pogledu bukova šuma pripada jednoj asocijaciji. Na nekim staništima razlikju se u pojedinim subedifikatorima, a u visinskom pogledu samo po uzrastu i po neznatnom broju zeljastih biljaka koja su negde slabije, negde jače zastupljene, gradeći pojedine faciese, što je uslovljeno ekološkim, klimatskim i biotskim faktorima. U bukovoj šumi u kanjonu Pive od podnožja pa do visine od 1000 metara, *Acer pseudo-platanus* vrlo je redak i javlja se samo mestimično na severnim ekspozicijama i oko same reke. Na njegova mesto dolazi *Acer obtusatum* i *Acer platanoides*. Pored same reke gde je veća vlažnost, bukva se meša sa *Alnus glutinosa* i *Fraxinus excelsior*. Beli jasen se javlja na vlažnim mestima, ne samo u bukovoj nego i u hrastovoj šumi i rasprostranjen je od obale reke Pive do subalpske bukve. Uzimajući u obzir njegovu današnju brojnost i stalnost, u Pivi se ne

može izdvojiti asocijacija *Acereto-Fraxinetum*, kao što je Horvat uradio u Hrvatskoj. Mayr-ovo gledište, koje Horvat citira da gorskom javoru prija »visinski fagetum« dok mu »horizontalni fagetum« ne godi, potpuno se podudara u pogledu visinskog i nizin-skog fagetuma za Pivu. Pored toga u bukovoj šumi vrlo često se nalaze *Populus tremula*, *Ulmus montana*. Takođe je česta trešnja (*Prunus avium*) iva (*Salix caprea*), mokinja (*Sorbus aria*) i druge. Izuzetno se i to u vrlo gustoj šumi sreće breza (*Betula alba*) napri-mer, pod Vardom. U pojasu od 1300 metara, a ponegde i od 1100 pa do 1550 metara, bukva se nalazi pomešana sa jelom i smrčom. Šiblje u bukovoj šumi nije obilno zastupljeno, u njoj se sreću *Rosae variae*, *Rosa alpina*, *Lonicera alpigena*, *Lonicera xylo-steum* i *Rhamnus fallax*. Ova tri poslednja nalaze se stalno na krečnjačkoj podlozi i prate bukvu od podnožja pa skoro do njene gornje granice. Tisa (*Taxus baccata*) sreće se u šumi bukve i jele iznad 1400 metara, ona je sada vrlo retka i brzo će isčeznuti. Interesantna je ovako visoka granica tise u subalpiskom pojasu, gde vlada surov klimatski režam, pošto se ona smatra termofilnim elementom. Njeno današnje stanište sa ekološke tačke gledišta moglo bi se objasniti time, što se ona ovde nalazi na otvorenim krečnjačkim stenama i na taj način leti dobija dovoljno toplote, a zimi se nalazi pod snegom. U donjim, toplijim delovima u bukovoj šumi nalaze se crni jasen, *Sorbus torminalis*, rujevina (*Rhus cotinus*), a na nekim mestima u bukovu šumu zalazi zanovet (*Petteria ramentacaea*). Od zeljastih bilzaka stalno se nalaze u bukovoj šumi:

<i>Anemone nemorosa</i>	<i>Cardamine bulbifera</i>
<i>Paris quadrifolia</i>	<i>Cardamine ennaeaphyllos</i>
<i>Lilium martagon</i>	<i>Cardamine impatiens</i>
<i>Euphorbia amygdaloides</i>	<i>Symphytum tuberosum</i>
<i>Viola silvestris</i>	<i>Lathyrus vernus</i>
<i>Adoxa moschatelina</i>	<i>Moeringia trinervia</i>
<i>Polystichum lobatum</i>	<i>Aspidium filix mas</i>
<i>Calamintha grandiflora</i>	<i>Pirola secunda</i>
<i>Doronicum columnae</i>	<i>Asperula odorata</i>
<i>Erytronium dens canis</i>	<i>Polygonatum verticillatum</i>
<i>Prenanthes purpurea</i>	<i>Polygonatum multiflorum</i>

U pogledu nadmorske visine već se jasno pokazuju razlike u izgledu i donekle u sastavu bukove šume. Od same obale pa do visine od 1200 metara raširena je brdska bukva. Iznad ove visine bukva se meša sa jelom, i one kao mešovite šume zauzimaju najveću površinu u Pivi. Sa bukvom i jelom nalazi se retko i smrča. Na visini od 1500 metara jela se postepeno gubi, a bukva dobija poseban habitus: donjim delom stabla je uvinuta i kako se ide prema njenoj gornjoj granici ona postaje sve manja, tako da na kraju prelazi u poleglu šikaru. Subalpiskoj bukvi pridružuje se planinski javor (*Acer visianii*). U šumi bukve i jele stalno se nalazi *Sorbus aucuparia* i *Rosa alpina*, a od zeljastih biljaka ističu se:

<i>Calamintha grandiflora</i>	<i>Campanula rapunculoides</i>
<i>Galium rotundifolium</i>	<i>Veronica urticifolia</i>
<i>Oxalis acetosella</i>	<i>Hordeum europaeum</i>
<i>Vaccinium myrtillus</i>	

Četinarske šume

UPOREDNA TABELA BR. II
TABLEAU COMPARATIF № II

Asocijacija	Piceetum excelsae croaticum Ht	Pinetum mughi mon. prov.
Broj snimaka — Nombre de rel.	8	8
<i>Picea excelsa</i>	V 4.4 — 3.1	I + 1
<i>Abies alba</i>	IV 3.2 — + 1	I + 1
<i>Lonicera nigra</i>	V + 1	IV + 1 — 1.1
<i>Sorbus aucuparia</i>	V + 1	III + 1 — 1.1
<i>Rosa pendulina</i>	V 1.1 — + 1	V 1.1 — + 1
<i>Lonicera alpigena</i>	V + 1	V + 2
<i>Lonicera Xylosteum</i>	IV + 1	II + 1
<i>Adoxa moschatellina</i>	IV + 2 — 1.1	III + 2
<i>Geranium silvaticum</i>	IV + 1	V 1.1 — + 1
<i>Doronicum columnae</i>	IV + 1	IV + 1
<i>Cirsium erisithales</i>	IV + 1	II + 1
<i>Rubus saxatilis</i>	IV + 1 — 1.1	V 1.1 — + 1
<i>Anemone hepatica</i>	III + 1	I + 1
<i>Asplenium viride</i>	III + 2	II + 2
<i>Vaccinium myrtillus</i>	V + 4.4 — 2.2	V 5.5 — 2.2
<i>Veronica urticifolia</i>	V + 1	II + 1
<i>Rubus idaeus</i>	V + 1	IV + 1
<i>Oxalis acetosella</i>	V + 4.4 — 1.1	III 1.1
<i>Aspidium lonchitis</i>	V + 2	IV + 2
<i>Gentiana asclepiadea</i>	V + 2	III + 1
<i>Luzula maxima</i>	V + 2	V + 2 — 1.3
<i>Symphytum tuberosum</i>	IV + 1 — 1.1	IV + 1
<i>Viola silvestris</i>	IV + 1 — 1.1	III + 1
<i>Anemone nemorosa</i>	IV 1.1 — 2.2	II 1.1
<i>Campanula rapunculoides</i>	III + 1	I + 1
<i>Polygonatum verticillatum</i>	III + 1	III + 1 — 1.1
<i>Asarum europaeum</i>	III + 1	II + 2 — 1.1
<i>Paris quadrifolia</i>	III + 1	I 1.1
<i>Nephrodium filix mas</i>	III + 2	IV + 2 — 1.2
<i>Saxifraga rotundifolia</i>	III + 1	II + 2
<i>Pirola uniflora</i>	II + 3	
<i>Veronica officinalis</i>	II + 2 — 1.2	
<i>Festuca heterophylla</i>	II + 3	
<i>Myosotis silvatica</i>	II 1.1	
<i>Fragaria vesca</i>	II 1.1	
<i>Hieracium murorum</i> ssp.	II 1.1 — 2.1	
<i>Euphorbia amygdaloides</i>	II + 1	
<i>Daphne Blagayana</i>	II + 1	
<i>Geranium robertianum</i>	II 1.1	
<i>Faguf silvatica</i>	V + 1	
<i>Aspidium lobatum</i>	II + 1	
<i>Ajuga reptans</i>	II + 2	
<i>Lathyrus vernus</i>	II + 1	

	8	8
Vaccinium vitis idaea	I + 3	
Lamium luteum	V + 1	
Aremonia agrimonioides	V + 1 - 1.1	
Pirola secunda	IV + 1	
Lactuca muralis	III + 1	
Listera cordata	III + 1	
Melampyrum silvaticum	III + 1 - 2.3	
Cardamine ennaeaphyllos	III + 1	
<i>Mahovine — Mousses</i>		
Hylocomium triquetrum	II 3.3 - 5.3	
Hylocomium loreum	I 2.2 - 3.3	
Pinus mughus		V 5.5 - 3,1
Salix grandifolia		IV + 1 - 1.1
Lonicera borbasiana		IV + 1 = 1.2
Sorbus chamaemespilus		III + 1
Coeloglossum viride		IV + 1
Geranium coerulatum		IV + 1
Viola biflora		II + 3 - 1.1
Juniperus nana		IV + 2
Daphne mezerum		III + 1
Hypericum alpinum		IV + 1 - 1.1
Lilium bosniacum		IV + 1
Laserpitium marginatum		IV + 1
Valeriana montana		IV + 1 - + 2
Pančicia serbica		IV + 1
Adenostyles alliariae		III + 1 - + 2
Epilobium angustifolium		III + 1 - 2.1
Ranunculus platanifolius		II + 1
Homogyne alpina		II 1.1 - + 1
Soldanella alpina		II + 1 - 1.1
<i>Lišajevi — Lichers</i>		
Cetraria islandica		I 5.5
Cladonia sp.		I 3.2